

مجله بشارت فروردین و اردیبهشت ۱۳۸۸ - شماره ۷۰

وفای به عهد

نویسنده: عفت نورمحمدی

۱۲

(یا ایها الذین آمنوا أوفوا بالعقود أحلت لكم بهیمة الانعام الا ما یتلی علیکم غیر محلی الصیدوانتم حرم إن الله یحکم ما یرید؛ ای کسانی که ایمان آورده اید، به پیمانها و قراردادهای وفا کنید. چهارپایان دامی برای شما حلال شده است، مگر برآنچه بر شما خوانده میشود. این در حالی است که شکار را آنگاه که محرمید، حلال نمیشمارید، بپسندید، خداوند هر حکمی بخواهد مقرر میدارد. (سوره مائده، آیه ۱))

طبق نظر مفسران، سوره؛ «مائده» یا سوره عقود آخرین سوره یا یکی از آخرین سورههایی است که بر پیامبر (ص) نازل شد؛ یعنی نزدیک به دو یا سه ماه پیش از رحلت رسول گرامی اسلام (ص). بنابراین در آن به خاطر موقعیت ویژه اش روی یک سلسله مفاهیم اسلامی تأکید شده است.

خداوند در آیه ۱ این سوره افراد را به وفای عهد و پیمان ملزم میکند؛ و میفرماید:

(یا ایها الذین آمنوا أوفوا بالعقود)؛ ای کسانی که ایمان آورده اید، به قراردادهای خود پایبند باشید.

به خاطر اهمیت این مسأله و سایر اموری که در این سوره مطرح شده است، ترجیع بند آیات این سوره «اتقوا الله» است و پیوسته این عبارت تکرار میشود تا با سرکوب هوای نفس، خرد انسانها را به پایبندی بر قراردادهای سوق دهد. علت تأکید سوره مائده بر وفای به عهد، اهمیت آن به عنوان یک نیاز اساسی در زندگی اجتماعی است. بیتوجهی به عهد و پیمانها موجب میشود که بذریعۀ اعتمادی در میان مردم کاشته، در نتیجه جامعه به هرج و مرج دچار شود.

نکتهها:

با توجه به اینکه «العقود» جمع است که دارای «ال» است، پس افاده عموم میکند و همه عهد و پیمانهای مردم را شامل میشود. بنابراین، طبق این آیه شریف، وفاء به هر عهد و پیمانی واجب است و همه مسلمانان وظیفه دارند که به قراردادهای خود جامه عمل ببوشانند، تفاوتی هم نمیکند که طرف هم پیمان آنها مسلمان باشد یا غیر مسلمان، قرارداد به زمان پیامبر (ص) و ائمه اطهار (ع) مربوط بوده یا مثل عقد بیمه... جدید باشد.

با نگاهی کوتاه به وضعیت کنونی جامعه می توان به این نتیجه رسید که بیشتر مردم به عهد و پیمانهای خود پایبند و در واقع، برایشان ارزشی قائل نیستند. از جمله این عهد و پیمانها مهریه زن است که بسیاری مردها خود را به

پرداخت آن مکلف نمیدانند و در میان مردم این سخن رایج شده است که: «مهریه را چه کسی داده و چه کسی گرفته است؟» با وجود آن که هنگام جاری شدن صیغه ازدواج، مرد عهد میبندد که مهریه همسر خود را که مقدار آن معلوم و مشخص شده است، بپردازد، با این طرز تفکر مخالفت خود را با مفاد این ایه اعلام میکند.

از دیگر نمونههای عهد و پیمان، قول و قراری است که پدرها و مادرها به فرزندانسان میدهند که مثلاً اگر نمره خوبی گرفتی فلان چیز را برای من میخریم، ولی به دلیل این که طرف قرارشان بچه است، آن را نادیده میگیرند.

در مورد اهمیت وفایی به عهد و پیمان، احادیث بسیاری از امامان نقل شده است، از جمله: حضرت علی (ع) در فرمان خود به مالک اشتر میفرماید:

«در میان واجبات الهی هیچ موضوعی همانند وفایی به عهد در میان مردم جهان با وجود تمام اختلافاتی که دارند، مورد اتفاق نیست. به همین جهت، بتپرستان زمان جاهلیت نیز پیمانها را در میان خود محترم میشمردند؛ زیرا عواقب دردناک پیمان شکنی را دریافته بودند» (نهج البلاغه، نامه ها/ نامه ۵۳)

نمونه دیگر، برخی خرید و فروشهای میان مردم است که یکی دو ماه پس از قرارداد، به علت ترقی یا سقوط قیمت و شدت متضرر شدن یکی از طرفین، شخص تلاش میکند به هر وسیله، آنرا به هم بزند.

قراردادهای میان مردم و حکومت اشاره کرد که گاهی مردم به این شرایط و قراردادهای با حاکم عمل نمیکنند و گاهی هم حکومت ها، تنها به اصولی از قانون که در بردارنده نفع دولت است، عمل میکنند و اصول مربوط به حقوق مردم را رها میکنند. حال آن که شرط قرارداد، اجرای تمام اصول و قوانینش بوده است.